

Vischnaunca
Tujetsch

Messadi

per la radunonza da vischnaunca

da venderdis, ils 30 da zercladur 2023, allas 20.00

uras,

ella halla plurivalenta Dulezi a Sedrun

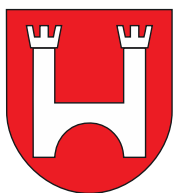
Tractandas:

1. Avertura
2. Protocol dils 2 da zercladur 2023
3. Conceder ina contribuziun unica (a-fonds-perdu) da total frs. 675'000.00 (frs. 500'000.00 ein vegni concedi dil cussegl da vischnaunca tenor sia cumpetenza) per la prefinanziaziun dil project archiv cultural da Tujetsch
4. Lescha da pumpiers e statuts pumpiers Sursassiala
5. Orientaziuns
6. Vaira

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Vicepresident communal
Guido Monn

Vischnaunca
Tujetsch

Project Archiv cultural Tujetsch *contribuziun unica*

Messadi

per la radunonza da vischnaunca dils 30 da zercladur 2023

Preziada convischina e preziau convischin

1. Situaziun da partenza e ponderaziuns pertuccont la fatschenta

Tujetsch ha ina immensa ierta culturala. Quella s'auda ei da carezar cun tgirar e conservar ella en in archiv cultural. Las proximas generaziuns vegnan ad engraziar a nus.

1.1 Patratgs introductivs

La Val Tujetsch ei documentada sco quasi negina autra vischnaunca dil Grischun, cun excepziun dils marcaus. Quei grazia e sia posiziun geografica sisum la Surselva, serrada en cun la stretga da Garmischeras ed il Pass Alpsu; era grazia a siu special svilup enteifer quei ambient empau lontan e serrau; forsa era grazia alla porta alla Svizra centrala e forsa era pervia da siu uncat prezios, il patua da Tujetsch.

La retscha da studis, tractats historics e litteratura ei numerusa. Davontier stattan pader Placi a Spescha cun sia descripziun dall'entschatta dil 19avel, lu suonda G. Casper Muoth cun la historia ord vesta dils documents vegls e suenter pader Baseli Berther cun ses profunds tractats historics, lavurs screttas d'in dils nos, cull'olma per cultura e patria. Silsuenter suondan numerus auturs che han schau fascinar nosa val cun sia historia e cultura. Era numerusas personas da lungatg tudestg ha la val fascinau. Aschia in Walter Leemann cun siu studi dils anno 1929. La retscha da cudischs che dattan spirontamein perdetga da cultura e historia dumbra la biala summa da ver 200 tocs. Vitier vegnan tractats cuorts en numerusas ovras cumparidas el 20 e 21avel tschentaner. Medemamein fa la retscha da litteratura da nos scribents gronda honor alla val, ordavon cun nies caposcribent Vic Hendry.

Spegl aspect cultural nudaus a scret dat ei las fotos ed ils films. Il grond diember da fotos ord il relasch da Teofil Schmid documenetscha la val sur 30 onns ora. Ils films da Lucas Berther dils anno 1930 muossan a moda sorprendenta la veta da lezs onns che ha cuzzau tochen ils 1950, lu cu la gronda midada ha priu sia entschatta. Ina midada che ha era giu consequenzas per la cultura dalla val.

Il temps dil film super 8 ha possibilitau da filmar era a laics ed amatur. Oz possibilitescha la digitalisaziun da filmar a mintgin – ed ei vegn magari da memia! Las scartiras da famiglia, aschia diaris, brevs, scartiras da vendas e cumpras, notizias, testaments ein ulteriurs documents culturals da pli baul. La cultura sacrala cun las cartas da morts e quellas da songas e sogns documenteschan la cultura religiusa en nosa val.

1.2 Tgei ei in archiv cultural

Igl archiv communal ei quel dalla documentaziun administrativa e politica; igl archiv cultural ei quel dil pievel, dalla cultura populara dalla val el senn dils patratgs introductivs da quest scriver.

Las directivas per in archiv cultural ein semeglientas a quellas d'in archiv communal: davontier stattan la segirtad encunter fiug, encunter enguladetsch e donns d'aua. Per ordinari cumpeggia in tal archiv ina partiziun cun las actas, fotos e la biblioteca libra en ina „stiva“ da consultaziun cun tuts mieds technics actuals. Lu dat ei la partiziun serrada cun tut ils auters documents ch'ins sa consultar tenor giavisch. In register digital ed in program ella reit possibiliteschan d'anflar tut igl archivau egl archiv cultural.

1.3 La situaziun dad oz

La part culturala dalla val ei oz integrada egl archiv communal e dumbra:

- 260 scatlas cun documents, scartiras, fotos, films, testaments, brevs, cartas da morts e da sogns, documents dallas uniuns tuatschinas, artechels da gasettas e bia bia au-ter. (mira <https://www.archiv-communal.ch/images/galerien/tujetsch/22Cultura.pdf>)
- 703 cudischs ella biblioteca documentara dalla val
- Biblioteca Vic Hendry, Cavorgia/Schaffusa
- Biblioteca da frar Silvio Deragisch, Sedrun/Tumegl
- Biblioteca dalla litteratura romontscha digl archiv cultural cun partiziun da cudischs re- ligius, da cudischs da scola ed aunc d'autras tematicas
- Biblioteca documentara tudestga
- Documentaziun tuatschina da Norbert Berther, Zarcuns, (actualmein 38 scatlas da bananas)
- Gronda collecziun da dublettas

Nus duvrein localitads per saver “mussar” al pievel tuatschin, a nossas vischinas e nos vischins, mo era a nos hosps, nossa cultura. Ord quei motiv eisi previu da realisar in archiv cultural.

Ilis acts digl archiv communal restan vinavon en Tgèsa communal.

2. Project digl archiv cultural

2.1 Descripziun dil baghetg

Presentaziun dil project entras igl architect Gion Caminada, Vrin

Igl archiv cultural duei esser preservaus d'influenzas exteriuras sco ina truasch. Ilis funda-ments schurmegian il lenn dalla humiditad e las alastetg dalla plievgia. L'architettura lai pa-rer la casa sco in scazi. Igl archiv ei ni casa ni clavau. La moda e maniera dallas finiastras accentueschan quei. L'entrada ei encunter cuolm. In spazi clar ei il preludi dalla casa. Cheu segruppeschian biro ed igl archiv serrau. In liung corridor enserraus da cudischs accentues-cha la casa da cudischs e meina en sala, il local principal digl archiv. Era en sala domines-chan cudischs e documents. Il plantschium su cun segns iconografics sutlingian la funcziun dalla casa. Segns e scartiras ein ornaments. La sala posseda ina accustica ruasseivla e migeivla. Igl ei in local dils eveniments, mo era da contemplaziun.

Igl archiv cultural duei esser in cural dalla hierarchia dils edifecis el vitg da Sedrun. In liung cun capacitad da dar senn per basegns pratics ed immaterials – in auter mund d'ina altra realitad dil liug.

Igl intern digl archiv

In vast foyer beneventa ilis visitaders e las visitadras el mund dil scartiram e dils documents. Il corridor ei in passadi atras cudischs. Enamiez sesanfla il local cullas archivalias, dretg ina sala multifunziunala cun la biblioteca publica. Ina scala meina el sutterran en ina local pluri-valent, in magazin ed in local per la tecnica.

2.2 Plans dil niev archiv cultural

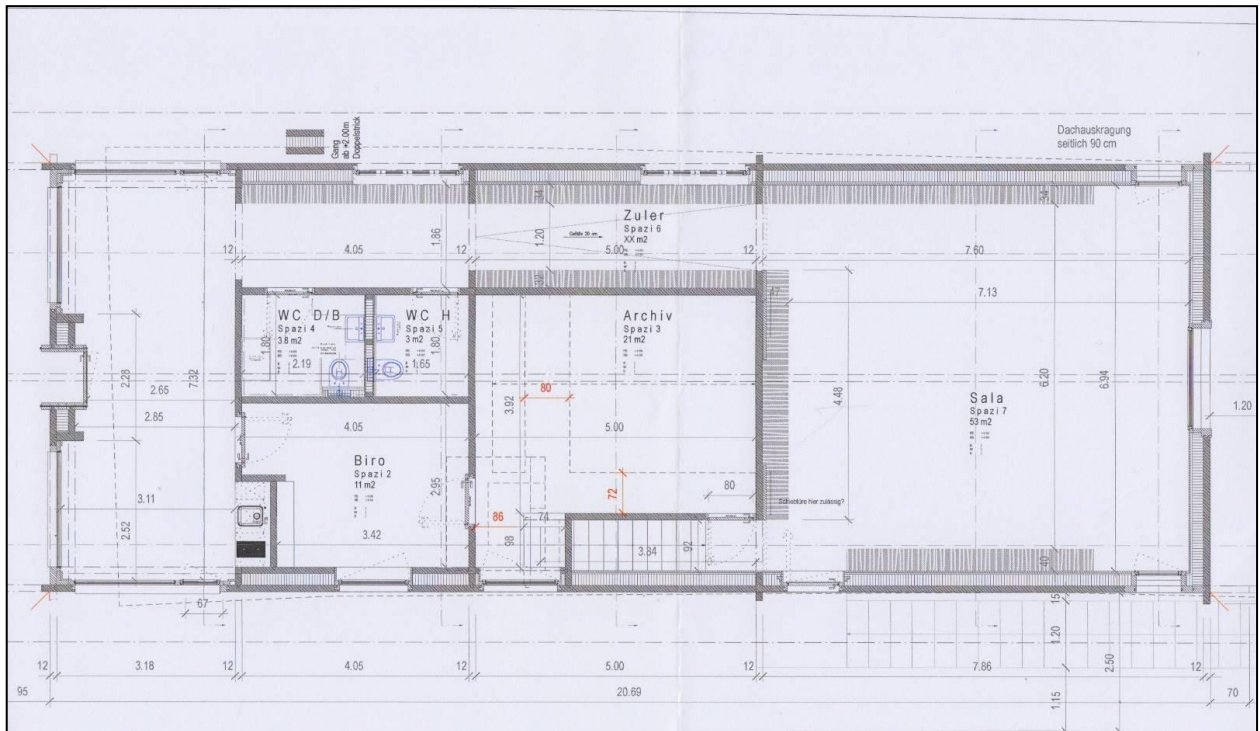
Plan da situaziun

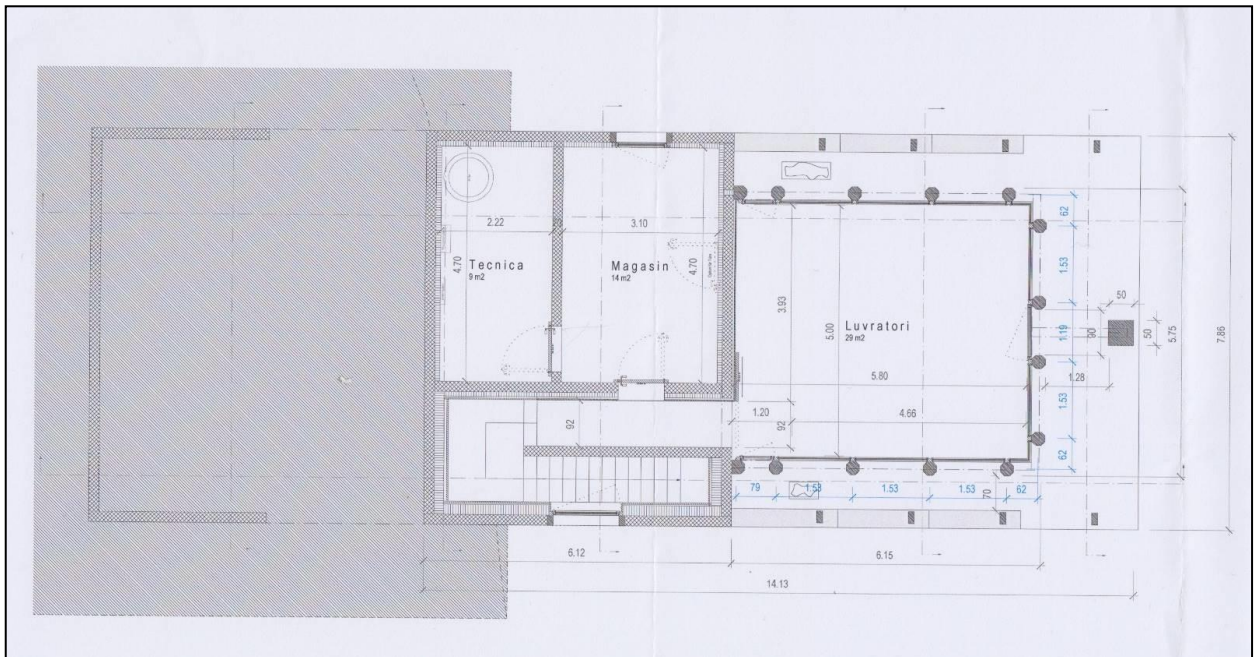
Visualisaziun dalla vosta sid ed encunter sera

Plaunterren

Plaun sutterran

Vesta ost e nord

Encunter sera e sid

2.3 Cuosts da construcziun

Total cuosts da construcziun sin fundament dil preventiv digl architect Gion Antoni Caminada frs. 1'627'000

2.4 Finanziaziun

Cuosts totals da construcziun frs. 1'627'000
- contribuziun vischnaunca da Tujetsch frs. - 500'000

Cuosts restonts per il Forum cultural Tujetsch frs. **1'127'000**

Finanziaziun entras il Forum cultural Tujetsch:

Donaziun/legat da Norbert Berther, Zarcuns e donaziuns supplementaras frs. 539'000
Contribuziuns da privats ed instituziuns frs. 588'000

3. Relaziun denter la vischnaunca Tujetsch ed il Forum cultural Tujetsch

La construcziun digl object schai ella responsabladad dil Forum cultural Tujetsch (patrun da construcziun). Medemamein ei quell'organisaziun responsabla per la finanziaziun digl object. Ina contribuziun da frs. 520'000 ha il vischin per miert Nobert Berther concediu en favur dil project, ultra da quei ein ulteriuras donaziuns ella summa da frs. 19'000.- vengidas recaltgadas. La vischnaunca duei contribuir ina summa da frs. 500'000.-. Aschia resta aunc ina summa da frs. 588'000.- ch'il Forum cultural Tujetsch vul recaltgar tier sponsurs e fauturs sco era tier differentas fundaziuns eav.

Igl object vegn construius sin la parcella nr. 810 ella vischinonza dil museum La Truaisch. La vischnaunca ha sper la contribuziun unica da conceder in dretg da baghegiar (contract da servitut) per quella parcella. Ei setracta d'in dretg da baghegiar tenor ils artechels 675 e 779 dil dretg civil. Il dretg vegn concedius entochen ils 31 da december 2032. Per la calculaziun dil dretg da baghegiar vegn il medem model applicaus sco tier ils dretgs da baghegiar en zona da mistregn Drun. La surfatscha vegn valetada cun ina summa da frs. 320.- il meter quadrat. Per la calculaziun dil tscheins vegn la valeta dil sulom multiplicada cun il tscheins da referenza (*actualmein* = 1.25%), aschia ch'ei seresulta in tscheins annual da frs. 960.-. Il contract da servitut per quei dretg da baghegiar ei aschuntaus a quest messadi.

La suprastonza communal ha sco tier la parcella dalla Residenza Dulezi decidiu da deliberar il Forum cultural Tujetsch da pagar in tscheins pil dretg da baghegiar. Ei setracta cheu numnadamein d'in object che vegn ad engrau all'entira populaziun sco era als hosps da vacanzas, aschia ch'ina deliberaziun ei senz'auter giustificada. Da l'autra vart vegn il dretg da baghegiar aschia ni aschia aboliu, aschিপrest sco la construcziun digl object ei terminada. L'intenziun cul dretg da baghegiar ei numnadamein ch'il Forum cultural Tujetsch sa cumparer sco patrun da construcziun. Aschia sa quell'organisaziun recaltgar pli sempel ils daners – quei fuss ord vesta dalla vischnaunca sco patrun da construcziun bia pli grev sche buca nunpusseivel. Suenter la construcziun eisi denton previu che la vischnaunca astga prender igl object Archiv cultural en sia atgna proprietad sco era da parallelmein abolir il dretg da baghegiar. Concludend savein nus dir che la vischnaunca retscheiva aschia senz'indemnisaziun in object ella summa da frs. 1.6 milliuns, cun abstrahar la contribuziun unica davart dalla vischnaunca (frs. 500'000.-) munta la summa a netto frs. 1.1 milliuns.

Plinavon regla la vischnaunca cun il Forum cultural Tujetsch la finanziaziun dils cuosts da menaschi sco era las activitads culturalas pretendidas en ina cunvegna separata (capetel 5). La finanziaziun dils cuosts da menaschi ei descretta detagliadamein el proxim capetel.

4. Cuosts annuals

En connex cun il menaschi pigl archiv cultural seresultan cuosts da menaschi. Quels vegnan purtai entras il Forum cultural Tujetsch sco era entras la vischnaunca Tujetsch.

Ils cuosts annuals che vegnan surprandi dil Forum cultural Tujetsch, secumponan ord las suandontas poziziuns (*calculaziun approximativa*):

Lavurs da schubergiar (manteniment pign etc.)	frs.	3'000
Material da menaschi e da diever	frs.	1'000
Stampats, publicaziuns	frs.	1'700
Taxas da telefon ed internet	frs.	1'300
Cuosts d'energia e scaldament	frs.	<u>3'000</u>
Total cuosts annuals	frs.	10'000

La vischnaunca da Tujetsch ha da finanziair ils suandonts cuosts en connex cul menaschi digl archiv cultural suenter la suprendida digl object (*calculaziun approximativa*):

Cuosts digl archivar	frs.	3'000
Taxas d'aua, canalisaziun e rumien	frs.	2'000
Assicuranzas (object e caussas)	frs.	3'000
Manteniment ordinari dil baghetg	frs.	1'000
Manteniment dil contuorn (segar, rumida da neiv)	frs.	<u>5'000</u>
Total cuosts annuals	frs.	14'000

5. Cunvegna cun igl archiv cultural Tujetsch

5.1 Cunvegna da prestaziun e menaschi

Sco gia dilucidau vegn igl archiv cultural Tujetsch menaus ed administraus dil Forum cultural Tujetsch. Cul Forum cultural Tujetsch ha la vischnaunca fixau ils 29 da settember 2021 ina cunvegna da pre-staziun. La cunvegna regla las activitads ch'il Forum cultural Tujetsch (program da lavur 2021-2025) ei obligaus da porscher. Persuenter retscheiva il Forum cultural Tujetsch ina contribuziun annuala da frs. 10'000.- dalla vischnaunca Tujetsch.

La suprastonza communal preveda d'amplificar quella cunvegna e da risguardar da niev ils puncts en connex cun igl archiv cultural Tujetsch sco indicau cheusut. La repartiziun dils cuosts da menaschi pigl archiv cultural e las activitads digl archiv cultural Tujetsch ein da reglar supplementarmein en quella cunvegna:

a) *survigilar ils dis d'avertura ed organisaziun dad occurrenz (mira 5.2)*

b) *Ils cuosts da menaschi digl archiv cultural Tujetsch vegnan reparti tenor las calculaziuns aschuntadas (mira capetel 4).*

5.2 Activitads digl archiv cultural

- Igl archiv ei accessibels a mintgin e mintgina, el ei publics.
- Ella biblioteca sa mintgin e mintgina far retschercas, sfegliar en cudischs, gasettas, periodicas e tut quei che stat leu libramein.

- Las archivalias plazzadas en scattas vegnan surdadas entras il surveglader.
- Ord igl archiv van sulettamein cudischs generals, tut auter sto vegnir consultau egl archiv ni vegnir copiau.

Ils responsabels organiseschan:

- dis d'avertura, sin damonda e dis fixes (p. ex. regularmein la sonda avonmiezdi in di da sentupada cun discussiun e caffè)
- dis da lavur (archivar, digitalisar, ordinar, registrar, ...)
- referats
- presentaziuns da fotografias e films e da temas specials egl archiv
- prelecziuns
- seras da raquintar
- seras tematicas
- discussiuns
- vernissaschas
- exposiziuns ord il mund dallas archivalias
- exposiziuns da fotografias
- exposiziuns d'art
- concerts cun gruppas pintgas
- guidadas atras il mund cultural digl archiv, viadi atras la cultura tuatschina, la historia tuatschina e ..
- guidadas per la scola
- exposiziuns ensemen cun auters archivs culturals
- exposiziuns communablas cul Museum La Truaisch ni auters museums dalla regiun
- dis specials pils hospes ed IGTujetsch

5.3 Collaboraziun cun il Museum la Truaisch

La vischinonza promova ina collaboraziun sil sector da cultura. Omisduas purschidas san profitar ina da l'otra cun luvrar comunablamein. Igl archiv cultural completescha la cultura tuatschina dil museum cun scartiras e documents, cudischs e litteratura. Igl archiv cultural ha el sutterran ina saletta sco spazi da lavur per gruppas e per far scolaziuns. En quei senn sa era la sala multifunziunala ella alzada principala vegnir duvrada. Igl access ei pusseivels dil museum anora el sid digl archiv cultural. La pusseivladad ei era da crear comunablamein exposiziuns specialas, ina vart presenta ils objects, l'otra las informaziuns e documentaziuns cun scartiras, films, fotos ed auter. Referats comunabels ed autras occurrenzas succedan en rama dil program da TujetschVIVAcultura.

5.4 Collaboraziun cun auters archivs culturals

- Sentupadas culs responsabels dad auters archivs culturals e scumiada dad ideas, sco era da material, oravontut cudischs e periodicas.
- Exposiziuns communablas
- Presentaziuns communablas dad archivalias ella regiun (uniu cun rimnadas da material)

- Sil sector da digitalisaziun vegn empruau da far diever dil medem program e scaffir ina plattafuorma egl internet per tuts archiv culturals dalla Surselva ni schizun Grischun.

6. Resumaziun

- Cun la construcziun dilg archiv cultural ei quel igl emprum archiv cultural eregius el cantun Grischun.
- Igl ambient Museum La Truaisch ed Archiv cultural Tujetsch daventa in center da cultura tuatschina.
- Igl architect Gion Antoni Caminada valetescha il baghetg che daventa aschia sez cultura.
- Igl aspect a liunga vesta, 100 onns, valetescha igl edifices, ton che la cultura semantegn aunc per tschentaners als vegnentsuenter.
- Igl archiv cultural astga e duei esser nosa luschezia ed in exempel per autras regiuns.
- La cultura tuatschina anfla sia via ella publicitad ed ei exempel!

7. Propostas

Sin fundament dallas ponderaziuns menziunadas propona la suprastanza communal ed il cussegl da vischnaunca:

da conceder ina contribuziun unica (a-fonds-perdu) da total frs. 675'000.00 (frs. 500'000.00 ein vegni concedi davart las competenzas dil cussegl da vischnaunca) al Forum cultural Tujetsch per la construcziun dil baghetg «Archiv cultural Tujetsch», quei denton mo sut la cundiziun che la finanziaziun restonta ei segirada.

La fatschenta ei suttamessa al referendum facultativ.

Suprastanza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Vicepresident communal
Guido Monn

Annexa: Cronologia - Archiv cultural Tujetsch

Atun 2015 Il FcT retscheiva la summa da 500 000 frs. unida cun la cundiziun d'ereger in Archiv cultural en Tujetsch (ACT).

11.11.2015 La suprastonza dil FcT cun Anderas Pfister sentaupa cun Gion Caminada el Museum La Truaisch Sedrun.

2016

27.11.2016 Ord il protocol dalla radunonza annuala dil FcT „La situaziun ei semidada anetgamein. Ina persuna simpatisanta per la cultura tuatschina e per l'idea d'in archiv cultural en nossa val, ha schenghegiu al forum ina gronda summa unida cul ferm giavisch ch'il FcT realiseschi in archiv cultural. Nus essan pli che ventireivels e savein bien grau ed ina tala gesta lai buca engraziar avunda. Ussa ein las portas aviartas per nies desideri e nos plans da varga in decenni. Nossas ponderaziuns van en direcziun da realisar in local pigl archiv cultural unius cul Museum La Truaisch, numnadamein egl ost da quel. Giavischeivel fuss ord nossa vesta era quei mument l'engrondaziun dalla partiziun da mineralias e dalla sala ed ina nova entrada e quei entras la vischnaunca. Cul sustegn dil forum obteness la val en in liug in center cultural historic, il museum, in archiv cultural, ina biblioteca documenatra ed ina partiziun da mineralias per presentar nossa cultura da cavar cristallas e las mineralias a moda pli intressanta ed efficienta.“

12.02.2016 La Quotidiana rapporta davart quella donaziun. Il medem artechel suonda ella Tuatschina.

08.02.2016 Sentupada da Tarcisi cun Gion Caminada e siu fegl a Mustér. Discussiun e patratgs en caussa.

19.02.2016 Sriver alla suprastonza communal. Informaziun davart la donaziun, nossa incumbensa per realisar in ACT e nossas ideas per ina tala realisaziun.

29.02.2016 Presentaziun da nossa idea all'entira suprastonza commuanla entras president dil FcT Andre Schmid e Tarcisi Hendry.

11.04.2016 La suprastonza communal conceda in credit da 25 000 frs. Il FcT separticipescha cun 5000 frs. La lavur da projectar vegn surdada a Gion Caminada, ils cuosts ein tenor offerta 21 669 frs. Ella cumissiun vegnan eligi: Mario Hitz, genau, (vischnaunca); Ciril Monn, (mineralias); Tumaisch Valier, (FcT); Andre Schmid (FcT) e Tarcisi Hendry (FcT).

30.05.2016 Emprema radunonza dalla cumissiun MLT/ACT.
Incumbensa al plansiader Gion Caminada
- Vasta entrada e tualettas
- Slargiament sutterran dalla partiziun da mineralias viers ost. Engrondaziun dalla surfatscha d'exposiziun da mineralias. Ussa (2 localitads, senza corridor) 46 m², niev: ca. 90 m²
- Engrondaziun dalla sala. Ussa 47 m², niev: ca. 60 m²
- Construcziun d'igl archiv cultural sin l'engrondaziun dalla partiziun da mineralias. Nova partiziun dil MLT: 76 m² - 80 m²

14.07.2016 Sentupada cun Gion Caminada a Glion. Scumiada da patratgs ed ideas.

- 23.08.2016 Gion Caminada, sentupada a Sedrun. Scumiada d'ideas, era en connex cun la Galleria Alpina. Visitau comunabla me in quella e dau ina egliada el MLT.
- 07.10.2016 Secunda radunonza dalla cumission MLT/ACT cun Gion Caminada. El vegn buca a persentar in project, mobein ses emprems patratgs e da cuminonza sviluppar vinvon.
- 27.10.2016 Sentupada a Sedrun cun Dosi Venzin. Scumiada da patratgs, ed enconuschientschas da Dosi davart mineralias, museums da mineralias ed auter. Presents Gion Caminada e siu feagl, Mario Hitz e Tarcisi Hendry.

2017

- 20-07-17 3. radunonza dalla cumission culla presentaziun dil preproject entras igl architect Gion Caminada.
- 31-07-17 4. radunonza dalla cumission el Museum La Truaisch
- 16-08-17 5. radunonza dalla cumission cun discussiun dils giavischs e midadas dalla cumission cun architect Gion Caminada.
- 19-08-17 Sentupada cugl architect a Vrin/Cons (Tarcisi)
- 09-11-17 Viseta dil Museum d'art e Museum da natira a Cuera. Signur Kunz meina nus atras il Museum d'art e discussionescha cun nus nies project!

2018

- 27-07-18 Presentaziun dil project final culla calculaziun dils cuosts entras il planisader Gion Caminada.
- 29-08-18 Sentupada cun president communal Beat Röschlin pert. ponderaziun davart ereger cun il Museum La Truaisch ina fundaziun.
- 26-11-18 Presentaziun dil project "Truaisch cultuarla" alla suprastanza communal.

2019

- 16-01-19 Communicaziun dalla suprastanza communal entras president communal Beat Röschlin: Il project "Engrondaziun dil museum, partiziun cristallas e sala, sco era l'erecziun d'in archiv cultural" **vegn buca sustenius** davart las autoritads communalas (finanzas, liug)!
Quei vul dir: Il project **TRUAISCH CULTURALA** ei en quella fuorma buca realisabels! Ils Forum cultural Tujetsch sto sez anflar la via co realisar in archiv cultural en atgna reschia.
- 30-01-19 Davosa seduta dalla cumission. Mario Hitz, gerau e president dalla cumission orientescha. En vesta dil differents projects ella val e la situaziun finanziala sa la suprastanza da vischnaunca buca sustener il project Truaisch culturala. Il project sez ha anflau reconuschientscha, cul liug han els sincerau d'haver miseria.
Il Forum cultural Tujetsch vegn ussa a prender sez enta maun l'erecziun d'in archiv cultural per Tujetsch.
La cumission vegn cassada!

Plans dil preproject

Visualisaziun dil preproject: seniester igl object existent cun la cultura, enameiez l'entrada cul foyer e dretg, suren igl archiv cultural, enameiez la sala e sut tiara la partiziun da cristallas cun ina grondezia da 150 m2.

2019: Dapi il mars 2019 fuorma la suprastanza dil FcT era la cumissiun da baghegiar in archiv cultural en **Tujetsch**. Cun la suprastanza communal essan nus secunvegni el senn da saver far diever dalla parcella dil museum per quei intent, numnadamein la part il pli el nord che cunfina culs parcadis dalla vischnaunca.

Per la planisaziun nova havein nus vinavon engaschau igl architect Gion Caminada da **Vrin**.

El decuors digl onn 2019, cun entginas sedutas ed uatgas el liug da baghegiar, ei seformau ina nova idea ed in niev baghetg pigl archiv cultural. Ord plirs studis ei la finala sesviluppau ina idea definitiva.

Sper la cumissiun da baghegiar dat ei ina gruppa da finanziaziun, tgamunada da nies cassier Tumaish Valier.

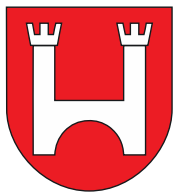
Plinavon vein nus encuretged padrins pigl archiv cultural. Quels sustegnan nossa lavur cun plaid e cussegl sco era cun presentar nos interess anoviars.

2020: Cun l'entschatta digl onn ein ils plans deatagliai avon maun. Ussa passein nus ella fasa da preparativas da baghegiar. Era la finanziaziun sto vegnir segirada e silsuenter duei succeder ina presentaziun publica.

2020: Per la fin digl onn retschevein nus da nies architect Gion Caminada ils plans finals per la construcziun da nies archiv cultural. La fasa finala da preparaziun sa definitivamein entscheiver. Quella cumpeglia en emprema lingia la finanziaziun restonta, la damonda da baghegiar ed auter.

2021 Diversas preparaziuns. Studis da finanziaziun.

2022 Ponderaziuns pertuccont la finanziaziun
Creaziun d'in flyer.
Presentaziun dil project, ils 8 d'avrel 2022 en sala Cristalla/Dulezi, Sedrun

Vischnaunca
Tujetsch

Lescha da pumpiers e Statuts Pumpiers Sursassiala

Messadi

per la radunonza da vischnaunca dils 30 da zercladur 2023

Preziada convischina e preziau convischin

1. Situaziun da partenza

L'organisaziun dils Pumpiers Sursassiala ei ina historia da grond success. La fusiun dils treis corps da pumpiers da Mustér, Medel/Lucmagn e Tujetsch igl onn 2008 ha possibilitau ina reorganisaziun professiunala ed ina migliur dil temps da reacziun. Da Fuorns entochen Tschamut eis ei garantiu ch'ils pumpiers ein sil plaz maximalmein 15 minutas suenter l'alarmaziun. Grazia al grond engaschi dils pumpiers indigens, s'audan ils Pumpiers Sursassiala ozildi tier in dils corps da pumpiers grischuns cun ault renum e survescha sco exempel per autras organisaziuns.

2. Incarica per surluvrar basas legalas

La repartiziun dils cuosts per quei survetsch oreifer ha meinsvart menau tier discussiuns els gremis politics cunzun dalla vischnaunca da Mustér. Actualmein vegnan ils cuosts reparti sin fundament d'ina clav da repartiziun che sebase sil diember da habitonts e la summa dalla valeta dils edificis segirai tier la 'Assicuranza d'edificis dil Grischun enteifer mintga vischnaunca. La clav da repartiziun se presenta actualmein suandontamein:

Vischnaunca	Habitonts (50%)	Valeta d'edificis (50%)	Clav da repartiziun
Mustér	2262	1'346'000'000.-	55.60 %
Tujetsch	1258	964'000'000.-	35.11 %
Medel/Lucmagn	337	252'000'000.-	9.29 %

Sin giavisch dil cussegl da vischnaunca da Mustér ha la suprastonza dalla corporaziun Pumpiers Sursassiala elaborau en collaboraziun cun l'Assicuranza d'edificis dil Grischun (GVG) ina revisiun dalla lescha da pumpiers (2015) e dils statuts dils Pumpiers Sursassiala (2008). La revisiun duei formar la basa per la collaboraziun futura e garantir ina gesta e persistente repartiziun dils cuosts.

L'Assicuranza d'edificis dil Grischun elaborescha mintga 10 onns in concept d'organisaziun per mintga corp da pumpiers. En quei concept vegn definiu il diember da pumpiers ch'ei necessariis per saver garantir la segirtad. Questa directiva duei survir egl avegnir sco basa per ina nova clav da repartiziun. Il concept dall'Assicuranza d'edificis dil Grischun actual ei vegnius elaboraus igl onn 2022. En leu ei definiu il suandont diember da pumpiers:

Vischnaunca	Diember pumpiers tenor GVG	Clav da repartiziun
Mustér	45	52.9 %
Tujetsch	30	35.3 %
Medel/Lucmagn	10	11.8 %

La revisiun dalla lescha e dils statuts preveda sper la nova repartiziun dils cuosts ina simplificaziun, explicaziun ed adattaziun da differents artechels vertents.

La suprastonza dalla corporaziun Pumpiers Sursassiala ha en differentas sedutas cun representants cantunals e dallas administraziuns communalas preparau minuziusamein la revisiun totala dalla lescha da pumpiers e la revisiun parziala dils statuts dils Pumpiers Sursassiala. Igl ei vegniu sesprau d'anflar ina sligiazion cuntenteivla per tuts cumpigliai. La finamira ei che las revisiuns vegnien approbadas en tuttas treis vischnauncas, sinaquei ch'ils novs documents entrien en vigur cun l'entschatta 2024.

3. Lescha da pumpiers - midadas

En quest capetel vegnan las impurtontas adattaziuns enviars la lescha actuala commentadas.

Artechel 3 - Obligaziun da prestar survetsch

Da niev sa la suprastonza communal sbassar la vegliadetgna da survetsch entochen al 18avel onn sch'igl effectiv pretendiu sa buca vegnir contonschius cul cuoz da survetsch previu.

Artechel 4 - Deliberaziun dil survetsch activ da pumpiers

La nova lescha preveda niev che persunas en scola da recrut ni en survetsch da militar cuntinuau ein deliberadas dil survetsch activ da pumpiers, denton buca dalla taxa da cumpensaziun.

Artechel 5 - Deliberaziun dall'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers

L'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers ei reglada ella nova lescha pli detagliadamein tier las suandontas gruppas:

- c. Tier persunas maridadas, persunas en concubinad, persunas en partenadi registrau che vivan el medem tenercasa ei mo ina persuna obligada da prestar survetsch da pumpiers. La vegliadetgna dalla persuna cul gudogn principal decida davart la fin dall'obligaziun da prestar survetsch.

Plinavon preveda la lescha da niev che las sutnumnadas gruppas ein deliberadas dall'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers:

- f. persunas che lavuran tier in survetsch da cazzola blava (front/pichet) (tenor la lescha existenta ein talas persunas mo deliberadas dil survetsch activ).
- h. persunas digl exterior cun lubientschas L, G, F ni N.
- i. persunas cun ina menda spirtala cumprovabla ni ina menda corporala cun in grad d'invaliditad da 50% ensi.
- j. students en studi cumplein ed emprendists en emprema scolaziun el rom d'ina scolaziun renconuschida entochen la vegliadetgna da 25 onns.

Las novas reglamentaziuns ein vegnidadas fatgas sebasond sin las experiencias fatgas ils davos onns en connex cun damondas da deliberaziun e cugl incasso dallas taxas da cumpensaziun.

Artechel 6 - Relaschada prematura

Enviars la lescha existenta eisi da niev stipulau che persunas deliberadas per motivs medicinal han da pagar la taxa da cumpensaziun. Exclaus da questa regulaziun ein persunas cun ina menda spirtala cumprovabla ni ina menda corporala cun in grad d'invaliditad da 50% ensi. Cheutras eisi claramein reglau tgi che ha da pagar ina taxa da cumpensaziun.

Artechel 8 – Suprastonza communal

Ella nova lescha ein ils suandonts pensums dalla suprastonza communal vegni amplificai:

b. recutar ed annunziar candidats pusseivels pil survetsch al cumandant da pum-piers.

Plinavon ei la suprastonza communal buca pli cumpetenta da confirmar relascha-das anticipadas dil survetsch activ (quei ch'era entochen oz il cass).

Artechel 15 – Taxa da cumpensaziun

La suprastonza communal fixescha l'altezia dalla taxa da cumpensaziun. Cheu han ins adattau l'altezia maximala da frs. 500.-- sin frs. 600.--. La taxa minimala munta vinavon a frs. 300.--. La fixaziun dalla taxa efectiva duei succeder en concordanza cun las ulteriuras suprastonzas da Tujetsch e Medel/Lucmagn.

Artechel 16 – Surpassaments

Ils pum-piers che cunterfan alla lescha da pum-piers ni a camonds da lur superiors san vegnir castigai cun ina multa da tochen frs. 1'000.-. Quei era gia reglau aschia ella lescha existenta. La nova lescha possibiltescha ultra da quei d'admonir personas tier cass levs.

Artechel 18 – Protestas

Encunter decisiuns dil cumandant sa da niev vegnir recurriu tier la suprastonza dall'organisaziun da pum-piers.

Artechels 20 e 21 – Annullaziun dil dretg vertent ed entrada en vigur

Ei setracta cheu d'ina revisiun totala dalla lescha. Cun l'entrada en vigur da questa lescha vegnan tuttas prescripziuns communalas che stattan en cuntradiciun cun ella cassadas, specialmein la lescha da pum-piers dils 12 da december 2014.

4. Statuts dils pum-piers - midadas

En quest capetel vegnan las impurtontas adattaziuns dils statuts declaradas.

Artechel 7 – Suprastonza dalla corporaziun

a) *Cumposiziun*: Ins ha cumpletau la cumposiziun taluisa, ch'ils substituents dils geraus responsabels pils fatgs da pum-piers san far part alla suprastonza dalla corporaziun.

b) *Incaricas*: Da niev elegia la suprastonza dalla corporaziun ils representants dils pum-piers per las sedutas dalla suprastonza dalla corporaziun (commando ed ulteriors commembers dil stab).

La *cumpetenzza finanziaria* per fatschentas extraordinarias ed unicas vegn augmentada da frs. 5'000.-- sin frs. 10'000.--. Cheutras sa la suprastanza reagir immediat en cass urgents el mintgadi.

Artechel 15 – Finanzas e repartiziun dils cuosts

Alinea 1: Da niev vegn fixau la summa da frs. 50'000.-- per expensas extraordinarias che vegnan decididas en ina procedura separada e medemamein finanziadas entras las vischnauncas partecipadas.

Alinea 4: Il punct principal da questa revisiun ei la repartiziun dils cuosts. Ils cuosts per las expensas dils pumpiers vegnan reparti sin las vischnauncas tenor il diember da pumpiers per vischnaunca definiu (tenor planisaziun) sco suandont:

Disentis/Mustér, 45 pumpiers, 52.9%;

Medel/Lucmagn, 10 pumpiers, 11.80%;

Tujetsch, 30 pumpiers, 35.30%;

Artechel 18 – Entrada en vigor e revisiun parziala

Ei setracta cheu dall'emprema revisiun parziala dils statuts da pumpiers.

5. Propostas

Ord las surnumnadas ponderaziuns propona la suprastanza communal ed il cussegl da vischnaunca:

- a) **d'approbar la revisiun totala dalla lescha da pumpiers.**
- b) **d'approbar la revisiun parziala dils statuts da pumpiers.**

La decisiun ei sutamessa al referendum facultativ.

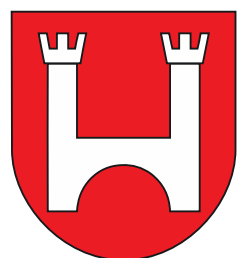
Suprastanza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Vicepresident communal
Guido Monn

Vischnaunca
Tujetsch

Lescha da pumpiers

**Approbada entras la radunonza da vischnaunca dils
Entra en vigur : 1 da schaner 2024**

I. Determinaziuns generalas/incaricas

- Art. 1 Intent
- Art. 2 Incaricas

II. Obligaziun da prestar survetsch

- Art. 3 Obligaziun da prestar survetsch
- Art. 4 Deliberaziun dil survetsch activ da pumpiers
- Art. 5 Deliberaziun dall'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers
- Art. 6 Relaschada prematura

III. Organisaziun

- Art. 7 Survigilanza suprema
- Art. 8 Suprastonza communal
- Art. 9 Duers da survetsch dils pumpiers
- Art. 10 Segirada

IV. Alarmaziun/intervenziun da seracass

- Art. 11 Alarmaziun
- Art. 12 Persunal da vischnaunca

V. Survetsch d'exercezi

- Art. 13 Survetsch d'exercezi
- Art. 14 Objects d'exercezi

VI. Finanziaziun

- Art. 15 Taxa da cumpensaziun

VII. Ordinaziuns penals

- Art. 16 Surpassaments
- Art. 17 Exclusiun

VIII. Mieds legals

- Art. 18 Protestas

IX. Determinaziuns finalas

- Art. 19 Execuziun
- Art. 20 Annullaziun dil dretg vertent
- Art. 21 Entrada en vigur

Sebasond sin art. 26 alinea 3 dalla lescha davart la protecziun preventiva encunter incendis ed ils fatgs da pumpiers el cantun Grischun (BR 840.100; lescha davart la protecziun encunter incendis) ed artechel 63 dalla constituziun communal relai la vischnaunca la suandonta lescha.

I. Determinaziuns generalas/incaricas

Art. 1 Intent

Questa lescha regla las incaricas e l'organisaziun dils pumpiers dalla vischnaunca da Tujetsch aschilunsch che quellas cumpetan buc ad organs cantunals.

Art. 2 Incaricas

¹ Ils pumpiers prevegnan a donns generalas. Els prestan agid immediat, en special tier:

- a. incendis ed explosiuns;
- b. donns elementars e donns da natira;
- c. la tscherca ed il salvament da persunas ed animals;
- d. cass che donnegeschan ni pericliteschan igl ambient;
- e. intervenziuns el senn dalla protecziun dalla populaziun.

² Sper quellas incumbensas generalas sa la suprastonza communal ni il stab da catastofas clamar ils pumpiers encunter indemniziun ad ulteriurs survetschs ed autras intervenziuns sche:

- a. la savida dil fatg ed igl equipament dils pumpiers ein necessaris;
- b. las intervenziuns secunfan cullas incumbensas generalas dils pumpiers e
- c. la prontadad d'intervegnir ei garantida da tut temps.

³ La vischnaunca Tujetsch meina ils fatgs da pumpiers ensemen cullas vischnauncas da Medel e Mustér.

II. Obligaziun da prestar survetsch

Art. 3 Obligaziun da prestar survetsch

¹ Persunas cun domicil da dretg civil ella vischnaunca da Tujetsch ein obligadas al survetsch da pumpiers.

² L'obligaziun da prestar survetsch entscheiva all'entschatta digl onn ch'ins cumplenescha il 21avel onn da naschientscha e cuoza entochen la fin digl onn ch'il 45avel onn da naschientscha vegn cumplenus. La suprastonza communal sa sbassar la vegliadetgna da survetsch entochen al 18avel onn da naschientscha ni alzar quella entochen il 55avel onn da naschientscha sch'igl effectiv pretendiu sa buca vegnir contonschius cul cuoz da survetsch previu.

³ L'obligaziun da prestar survetsch vegn ademprida entras survetsch activ ni entras pagar ina taxa da cumpensaziun. Negin ha il dretg da vegnir partius tier al survetsch activ.

⁴ La suprastonza dall'organisaziun da pumpiers decida sin proposta dil cumandant tgi ch'ademprlescha ils criteris pil survetsch activ. Suandonts criteris ston vegnir risguardai:

- a. qualificaziun persunala;
- b. contonschibladad;
- c. basegns tenor igl effectiv pretendiu.

⁵ Il cumandant da pumpiers sa ordinar da tut temps ina examinaziun medicinala per cumprovar la habilitad da prestar survetsch.

Art. 4 Deliberaziun dil survetsch activ da pumpiers

¹Dil survetsch activ da pumpiers, denton buca dalla taxa da cumpensaziun, ein deliberai:

- a. personas ch'exequeschon incaricas officialas ch'ein buca cumpatiblas cul survetsch activ da pumpiers;
- b. personas che san cumprovar impediments corporals;
- c. personas en scola da recrut ni en survetsch militar cuntinuau.

²En cass motivai sa la suprastanza communal deliberar ulteriuras gruppas da personas dil survetsch activ da pumpiers.

Art. 5 Deliberaziun dall'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers

¹Dall'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers ein deliberai:

- a. commembras/commembers dalla suprastanza communal (incl. actuar);
- b. spirituals e personas d'uordens religios dallas baselgias cantunalas;
- c. tier personas maridadas, personas en concubinad, personas en partenadi registrau che vivan el medem tenercasa ei mo ina persona obligada da prestar survetsch da pumpiers. La vegliadetgna dalla persona cul gudogn principal decida davart la fin dall'obligaziun da prestar survetsch;
- d. geniturs ch'educheschan persuls affons ella vegliadetgna prescolara e scolara;
- e. dunnas en speranza e dunnas d'affons pigns tochen la vegliadetgna da 12 meins;
- f. personas che lavuran tier in survetsch da cazzola blava (front/pichet);
- g. personas che prestan survetsch activ en in menaschi da pumpiers reconuschiu dil cantun;
- h. personas digl'exteriur cun lubientschas L, G, F ni N;
- i. personas cun ina menda spirtala cumprovabla ni ina menda corporala cun in grad d'invaliditad da 50% ensi;
- j. students en studi cumplein ed emprendists en emprema scolaziun el rom d'ina scolaziun reconuschida entochen la vegliadetgna da 25 onns.

²En cass motivai sa la suprastanza communal deliberar ulteriuras gruppas da personas dall'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers.

Art. 6 Relaschada prematura

¹En cass ch'in attest medicinal lubescha buca pli d'exequir in survetsch da pumpiers activ, finescha quel prematuradamein.

²Persunas deliberadas per motivs medicinal han da pagar la taxa da cumpensaziun. Exclaus da questa regulaziun ein las personas tenor artechel 5 alinea i.

III. Organisaziun

Art. 7 Survigilanza suprema

La suprastanza communal exequescha la survigilanza suprema dils pumpiers ensemen culs commembers da suprastanza da Medel/Lucmagn e Mustér, aschilunsch che quei cumpeta a sia obligaziun. Ella engascha per quei intent ina suprastanza dalla organisaziun da pumpiers.

Art. 8 Suprastanza communal

Alla suprastanza communal cumpetan ils suandonts pensums:

- a. fixar il cuoz da survetsch tenor art. 3;
- b. recutar ed annunziar candidats pusseivels pil survetsch al cumandant da pumpiers tenor art. 3;

- c. deliberar personas dil survetsch activ tenor art. 4;
- d. deliberar personas dall'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers tenor art. 5;
- e. fixar la taxa da cumpensaziun tenor art. 15;
- f. surprender cumpetenzas buca adossadas ad in auter organ.

Art. 9 Duers da survetsch dils pumpiers

¹ Ils pumpiers ein obligai da dar suatientscha ad in clom da survetsch.

² Els han da surprender las incaricas adossadas ad els.

³ Els san vegnir obligai da sescolar vinavon e da surprender obligaziuns da cader. Leutier ein els obligai d'absolver ils cuors ed exerchezis corrispundents e da prestar il survetsch tenor lur grad e funcziun.

Art. 10 Segirada

L'organisaziun da pumpiers Sursassiala procura che las personas en siu survetsch seigien segiradas a moda usitada encunter consequenzas finanzialas en cass da malsognas ni accidents caschunai entras il survetsch da pumpiers e che las personas vegnien informadas corrispudentamein.

IV. Alarmaziun/intervenziun da seracass

Art. 11 Alarmaziun

¹ Personas che constateschan in fiug ein obligadas d'alarmar ils pumpiers (118).

² L'alarmaziun dils pumpiers succeda sur il sistem d'alarmaziun dall'Assicuranza d'edificis dil cantun Grischun. L'organisaziun da pumpiers Sursassiala metta a disposiziun eventuals apparats necessaris.

Art. 12 Persunal da vischnaunca

Il persunal da vischnaunca e dallas corporaziuns d'aua, sco cau-fontauna e cau dil menaschi tecnic, la gruppa forestala e tecnica stattan a disposiziun al meinacziun tier in seracass.

V. Survetsch d'exercezi

Art. 13 Survetsch d'exercezi

Mintga persuna che presta survetsch activ da pumpiers survegn all'entschatta digl onn da pumpiers in plan d'exercezi. Quei plan vala sco clom da survetsch.

Art. 14 Objects d'exercezi

¹ Habitonts da casas, respectivamein ils possessurs da quellas, ein obligai da schar exercitar ils pumpiers en e vid lur objects e da lubir access a quels entochen allas 21³⁰.

² Objects d'exercezi e parts da quels ein da tractar culla megliera pusseivla precauziun. Tier l'elecziun dils objects ein proprietaris, respectivamein ils habitonts dad informar ad uras. Ils pumpiers han da prender risguard sin eventuals cass da malsogna ed ulteriuras circumstanzias specialas.

VI. Finanziaziun

Art. 15 Taxa da cumpensaziun

¹Persunas obligadas al survetsch da pumpiers, ch'ein buca deliberadas tenor art. 5 da quel, han da pagar ina taxa da cumpensaziun annuala, sch'ellas prestan buca survetsch activ.

²La suprastonza communal fixescha l'altezia dalla taxa da cumpensaziun sche pusseivel en concordanza cun las ulteriuras suprastonzas da Medel/Lucmagn e Mustér. Quella importa sil pli pauc frs. 300.– e sil pli bia frs. 600.–.

³La taxa da cumpensaziun vegn incassada pigl onn calendar. Termin da tagl ei ils 30 da settember. Ei dat negins quens pro rata.

⁴Per dimorants dall'jamna sa la suprastonza communal conceder ina reducziun. Sclaus d'ina tala reducziun ein dimorants dall'jamna sin intschess dallas vischnauncas dall'organisaziun da pumpiers Sursassiala. En conflicts cun auters cantuns ei il domicil da taglia decisiv.

⁵Tgi che absolve en in onn la mesadad ni pli pauc dils exerchezis ordinaris sto pagar, sper ils castitgs, era la taxa da cumpensaziun.

VII. Ordinaziuns penalas

Art. 16 Surpassaments

Pumpiers che cunterfan alla lescha da pumpiers ni a camonds da lur superius san vegnir castigai cun ina multa da tochen frs. 1'000.–. Tier cass levv sa la persona era vegnir admonida. Per castitgs ei la suprastonza dall'organisaziun da pumpiers responsabla sin proposta dil commando.

Art. 17 Exclusiun

Tier cuntravenziuns grevas e repetidas viers la lescha ed ils reglaments da pumpiers ni camonds dils superius sa la persona pertuccada, sper il castitg, era vegnir exclausa dil corp da pumpiers. Davart ina exclusiun decida la suprastonza dall'organisaziun da pumpiers sin proposta dil commando.

Art. 18 Protestas

¹Encunter decisiuns dil cumandant sa vegnir recurriu tier la suprastonza dall'organisaziun da pumpiers enteifer 30 dis suenter la comunicaziun.

²Encunter decisiuns dalla suprastonza dall'organisaziun da pumpiers ni dalla suprastonza communal sa vegnir recurriu tier la Dertgira administrativa dil cantun Grischun enteifer 30 dis.

IX. Determinaziuns finalas

Art. 19 Execuziun

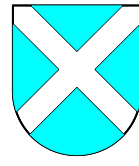
La suprastonza dils Pumpiers Sursassiala relai ils reglaments executoris tier questa lescha.

Art. 20 Annullaziun dil dretg vertent

Cun l'entrada en vigur da questa lescha vegnan tuttas prescripziuns communalas che stattan en cuntradicziun cun ella cassadas, specialmein la lescha da pumpiers dils 24 da mars 2015.

Art. 21 Entrada en vigur

Questa lescha passa en vigur igl 1 da schaner 2024. Approbau entras la votaziun dil pievel dils..... resp. dil cussegl da vischnaunca ils

Statuts

Pumpiers Sursassiala

Revisiun parziala

I. Disposiziuns generalas

1. Num e domicil legal
2. Intent e finamiras
3. Fundaziun
4. Legislaziun da pumpiers dallas vischnauncas

II. Organisaziun

5. Organs
6. Radunonzas communalas ni cuminonza dils votants
7. Suprastonza dalla corporaziun
8. Cumissiun da gestiun
9. Administraziun finanziaria
10. Dretg da suttascriber

III. Basa da pumpiers

11. Il cader
12. La basa da pumpiers
13. Material dil corp

IV. Iniziativa

14. Iniziativa

V. Finanzas

15. Finanzas e repartiziun dils cuosts

VI. Mieds legals

16. Dretg da recuors
17. Plogn administrativ

VII. Disposiziuns finalas

18. Entrada en vigur e revisiun parziala
19. Dissoluziun, extrada

I. Disposiziuns generalas

Art. 1 Num e domicil legal

¹ Sut il num Pumpiers Sursassiala ein las vischnauncas politicas da Medel/Lucmagn, Mustér e Tujetsch s'unidas ad ina corporaziun da vischnauncas el senn dils artechels 50 ss. dalla lescha da vischnauncas dil cantun Grischun (175.050).

² Il domicil legal da Pumpiers Sursassiala ei Mustér.

Art. 2 Intent e finamiras

¹ La finamira dall'organisaziun ei d'exequir tuttas lavurs ed incaricas che cumpetan als pumpiers. Plinavon valan la lescha davart la protecziun preventiva encunter incendis ed ils fatgs da pumpiers en il cantun Grischun e l'ordinaziun corrispundenta cun tut las directives e prescripziuns dils pumpiers dall'Assicuranza da baghetgs dil Grischun (GVG).

² Sco basa vala la planisaziun dils pumpiers dall'Assicuranza da baghetgs dil Grischun.

Art. 3 Fundaziun

La fundaziun sut il num Pumpiers Sursassiala succeda cun l'approbaziun dils statuts d'organisaziun entras las radunonzas communalas ni la cuminonza dils votants dallas treis vischnaunca Medel/Lucmagn, Mustér e Tujetsch e cun l'approbaziun entras la regenza dil cantun Grischun.

Art. 4 Legislaziun da pumpiers dallas vischnauncas

Las vischnauncas mantegnan lur legislaziun cun s'adattar alla structura dalla corporaziun. La fixaziun ed igl incasso dallas taxas da cumpensaziun cumpeta allas vischnauncas.

II. Organisaziun

Art. 5 Organs

Ils organs dalla corporaziun da pumpiers ein:

- la radunonza communal ni la cuminonza dils votants, aschinavon che las fatschentas cumpetan buc ad in auter organ communal;
- la suprastonza dalla corporaziun che secumpona da treis commembers;
- la cumissiun da gestiun che secumpona mintgamai d'in representant dallas cumisiuns da gestiun dallas vischnauncas.

Art. 6 Radunonzas communalas ni cuminonza dils votants

Las radunonzas communalas ni la cuminonza dils votants fuorman igl organ suprem dalla corporaziun da pumpiers. Ad ellas ni agl organ communal cumpetent cumpetan las suandontas incaricas:

- approbar e midar ils statuts dall'organisaziun;
- approbar expensas extraordinarias ed autras propostas dalla suprastonza dalla corporaziun, aschinavon che las fatschentas cumpetan buc ad in auter organ communal.

Art. 7 Suprastonza dalla corporaziun

a) Cumposiziun

- ¹ La suprastonza secumpona dils geraus responsabels dallas treis vischnaucas ni da lur substituts.
- ² Ils representants dils pumpiers assistan allas sedutas cun vusch cusseglionta.
- ³ La suprastonza seconstituescha sezza (president, vicepresidente ed actuar). Davart las tractativas eisi da menar in protocol che cuntegn silmeins ils conclus ed ils resultats dallas votaziuns. El ei da suttascriver digl actuar e dil president e da sutta-metter allas suprastonzas communalas per informaziun.

b) Incaricas

- ¹ Alla suprastonza dalla corporaziun cumpetan las suandontas incaricas:
 - representar la corporaziun anoviars e liquidar tuttas fatschentas ch'appartegnan allas cumpetenzas dalla suprastonza;
 - elaborar propostas per mauns dallas vischnaucas;
 - applicar las ordinaziuns dall'Assicuranza da baghetgs dil Grischun;
 - fixar sin fundament dalla planisaziun dall'Assicuranza da baghetgs dil Grischun igl effectiv dil corp da pumpiers;
 - eleger il cumandant, ils vicecumandants, il cau da material ed ils furiers;
 - eleger ils representants dils pumpiers per las sedutas dalla suprastonza dalla corporaziun (commando ed ulteriurs commembers dil stab);
 - tractar ils recuors da recrutaziun;
 - relaschar ils reglaments necessaris per il menaschi da pumpiers;
 - tgirar il contact cun las autoritads involucradas (partiziun pumpiers dall'Assicuranza da baghetgs dil Grischun);
 - preparar il quen ed il preventiv dalla corporaziun per mauns dallas suprastonzas communalas;
 - informar regularmein las suprastonzas communalas.
- ³ Ella sa era disponer per fatschentas extraordinarias ed unicas d'ina summa da tochen frs. 10'000.-.

c) Sedutas

La suprastanza dalla corporaziun vegn convocada dil president ni dil vicepresidente sco era sin damonda dil commando da pumpiers, quei tenor basegns, denton sil pli pauc inagada ad onn. La suprastanza dalla corporaziun ei cumpetenta da decider sche tuts commembers ein presents. En cass specials eisi era pusseivel da decider sin via da circulaziun.

Art. 8 Cumissiun da gestiun

La cumissiun da gestiun controllescha annualmein la gestiun ed igl entir menaschi finanziel e dat rapport allas vischnauncas. Ella suttametta mintgamai entochen la fin fevrer siu rapport cun las propostas allas suprastanzas communalas.

Art. 9 Administraziun finanziaria

¹ Il quen vegn procuraus d'ina dallas treis canzlias communalas ni d'ina persuna qualificada.

² La suprastanza dalla corporaziun relai las disposiziuns necessarias.

Art. 10 Dretg da suttascriber

Il president ed in ulteriur commember da suprastanza suttascrivan collectivamein en dus.

III. Basa da pumpiers

Art. 11 Il cader

¹ Il cader dil Pumpiers Sursassiala secumpona dallas suandontas personas:

- il cumandant;- ils vicecumandants;
- ils officiers;
- ils meinagruppas;
- ils furiers ed il cau da material.

² Las personas da cader vegnan recrutadas tenor pusseivladad ord tuttas vischnauncas partecipadas. Lur incaricas sedrezzan tenor las prescripziuns e directivas respectivas dalla partiziun da pumpiers dall'Assicuranza da baghetgs dil Grischun.

Art. 12 La basa da pumpiers

¹ Il diember da pumpiers secumpona tenor las stipulaziuns ella planisaziun dall'Assicuranza da baghetgs dil Grischun.

² La basa da pumpiers vegn per regla recrutada sco suonda: la mesadad tenor la summa dall'Assicuranza da baghetgs e la mesadad tenor il diember da habitonts dallas vischnauncas partecipadas. Igl effectiv sa vegnir adattaus dalla suprastanza dalla corporaziun tenor cunvegna cun l'Assicuranza da baghetgs dil Grischun.

Art. 13 Material dil corp

- ¹ Il material dil corp dallas vischnauncas ei vegnius inventarisaus l'entschatta december 2008 e surdaus alla corporaziun da pumpiers per il diever.
- ² Ils locals da pumpiers existents restan en possess dallas treis vischnauncas. Las vischnauncas ein obligadas da metter a disposiziun localitads adattadas per ils pumpiers. Quellas localitads vegnan indemnisadas entras la corporaziun sebasond sin las directivas ella planisaziun dall'Assicuranza da baghetgs dil Grischun.

IV. Iniziativa

Art. 14 Iniziativa

- ¹ Cun ina iniziativa san las suprastonzas communalas dalla corporaziun ni silmeins 150 personas cun dretg da votar dallas vischnauncas partecipadas inoltrar alla suprastonza dalla corporaziun ina proposta davart ina fatschenta ch'appartegn alla cumpetenza dallas vischnauncas partecipadas ni ina proposta per reveder ils statuts d'organisaziun.
- ² L'iniziativa sa vegnir inoltrada en fuorma d'ina proposta ni dad in sboz formulau. Ella ei da motivar.
- ³ La suprastonza ha da presentar la proposta, eventualmein cumbinau cun ina cunterproposta, enteifer 180 dis dapi l'inoltraziun allas vischnauncas dalla corporaziun per decisiun.

V. Finanzas

Art. 15 Finanzas e repartiziun dils cuosts

- ¹ Las expensas ed entradas ordinarias dil menaschi ein cuntenidas el quen respectiv el preventiv dils Pumpiers Sursassiala. Investiziuns sur frs. 50'000.- ed expensas extraordinarias vegnan decididas en ina procedura separada e medemamein finanzias entras las vischnauncas partecipadas. Excepiu ein investiziuns che surveschan buca agl interess general dalla corporaziun.
- ² Mintga vischnaunca garantescha per las consequenzas finanzialas che seresultan d'intervenziuns sin siu intschess, q.v.d. ils pumpiers fan il quen final per mintga cass e per mintga vischnaunca.
- ³ Scadina vischnaunca separticipescha alla assicuranza da cuosts per intervenziuns da pumpiers dall'Assicuranza da baghetgs cantunala.
- ⁴ Ils cuosts per las expensas dils pumpiers vegnan reparti sin las vischnauncas tenor il diember da pumpiers per vischnaunca definiu sco suandont:
 - Disentis/Mustér, 45 pumpiers, 52.90%;
 - Medel/Lucmagn, 10 pumpiers, 11.80%;
 - Tujetsch, 30 pumpiers, 35.30%;

Sco basa survescha la planisaziun per ils Pumpiers Sursassiala elaborada dall'Assicuranza da baghetgs cantunala.

⁵ Las vischnauncas prestan all'entschatta digl onn calendari pagaments a conto a norma dil preventiv approbau.

VI. Mieds legals

Art. 16 Dretg da recuors

Encunter conclus e disposiziuns dalla suprastanza dalla corporaziun, dallas suprastanzas communalas sco era dallas radunonzas communalas ni dalla cuminonza dils votants sa vegnir recurriu enteifer 30 dis alla Dertgira administrativa dil cantun Grischun.

Art. 17 Plogn administrativ

Tier dispetas denter ina vischnaunca e Pumpiers Sursassiala ni denter las singulas vischnauncas decida la Dertgira administrativa dil cantun Grischun en ina procedura da plogn administrativ.

VII. Disposiziuns finalas

Art. 18 Entrada en vigur e revisiun parziala

¹ Cun l'approbaziun dallas radunonzas communalas ni dalla cuminonza dils votants dallas vischnauncas dalla corporaziun e l'approbaziun entras la regenza dil cantun Grischun entran quests statuts en vigur igl emprem da schaner 2009.

² L'emprema revisiun da quests statuts entra en vigur cun l'approbaziun dils gremis cumpetents e l'approbaziun entras l'Assicuranza d'edifecis dil cantun Grischun igl 1. da schaner 2024.

Art. 19 Dissoluziun, extrada

¹ La dissoluziun dalla basa da Pumpiers Sursassiala sa vegnir decidida dils votants. La suprastanza dalla corporaziun prepara ina proposta per mauns dallas radunonzas communalas ni dalla cuminonza da votants dallas vischnauncas dalla corporaziun davart il diever digl equipament e d'in eventual recav che seresulta suenter haver liquidau tut las obligaziuns finanzialas. In deficit vegn repartius tenor art. 15, al.4.

² L'extrada d'ina vischnaunca sa succeder cun risguardar in termin da visada da dusch meis sin la fin digl onn calendar e cul consentiment dall'Assicuranza

Tabella da las modificaziuns - tenor conclus

<i>Conclus</i>	<i>Entrada en vigur</i>	<i>Element</i>	<i>Modificaziun</i>
02-06-2008		relasch	Emprema versiun
		Art. 1 al. 1	Midada
		Art. 2 al. 1	Midada
		Art. 6 al. 1	Midada
		Art. 7 a) b) c)	Midada
		Art. 11	Midada
		Art. 12 al. 1	Midada
		Art. 13 al. 2	Midada
		Art. 15 al 1, 2, 4	Midada
		Art. 18 a	Integraziun
		Art. 19	Midada

Tabella dallas modificaziuns - tenor artechel

<i>Conclus</i>	<i>Entrada en vigur</i>	<i>Element</i>	<i>Modificaziun</i>
02-06-2008		<i>relasch</i>	<i>Emprema versiun</i>
		<i>Art. 1 al. 1</i>	<i>Midada</i>
		<i>Art. 2 al. 1</i>	<i>Midada</i>
		<i>Art. 6</i>	<i>Midada</i>
		<i>Art. 7 a) b) c)</i>	<i>Midada</i>
		<i>Art. 11 al. 1 e 2</i>	<i>Midada</i>
		<i>Art. 12 al. 1</i>	<i>Midada</i>
		<i>Art. 13 al. 1 e 2</i>	<i>Midada</i>
		<i>Art. 15 al 1, 2, 4</i>	<i>Midada</i>
		<i>Art. 18</i>	<i>Amplificaziun</i>
		<i>Art. 19</i>	<i>Midada</i>